

ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНЕ ЕКОЛОГІЧНО СЕРТИФІКОВАНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

О. В. Чайкін, здобувач
Житомирський національний агроекологічний університет

Стрімкий розвиток світової економіки та євроінтеграційних процесів зумовлюють необхідність формування і імплементації інноваційної системи екологічно сертифікованого виробництва, яка відповідатиме вимогам сталого розвитку. Саме екологічно зорієнтована діяльність останнім часом стимулює вітчизняних сільськогосподарських виробників до модернізації виробничих процесів, доведення їх до міжнародних вимог та стандартів, розширення товарного асортименту завдяки новим екологічно сертифікованим продуктам, зміцнення нагальної конкурентоспроможності та пошуку нестандартних рішень. Важливою нагальною проблемою, що потребує вирішення в умовах інноваційної екологічно орієнтованої економіки, є формування системи екологічно сертифікованого виробництва.

Вступаючи у процес сертифікації за Міжнародною системою управління навколишнім середовищем та інших систем менеджменту виробництва, підприємства оновлюють або замінюють застаріле обладнання, переглядають вже існуючі виробничі процеси, переходять на використання альтернативних ресурсів та джерел енергії, що дозволяє зменшувати витрати праці на окремі виробничі процеси, оптимізувати використання матеріалів та енергії на одиницю продукції [2]. Більшість вітчизняних інноваційно активних підприємств запроваджують екологічну складову у виробничі процеси за рахунок власних коштів, що пов'язано з ризиком та витратністю її впровадження, а це значно обмежує інноваційні можливості підприємств. Така ситуація свідчить про необхідність кооперування екологічно сертифікованих виробників з метою диверсифікації джерел фінансування інноваційної діяльності, особливо за рахунок кредитування, задля посилення своїх фінансових та виробничих можливостей.

Необхідно зазначити, що серед джерел фінансування інноваційно активної діяльності сільськогосподарських підприємств в усьому світі вагому роль відіграє кредитування комерційними фінансовими установами. Вітчизняні ж виробники не мають ефективної практики співробітництва із банківськими установами, а в

умовах ринкової нестабільності, спричиненої кризовими явищами економіки, саме для сільськогосподарських виробників ускладнюється доступ до кредитних ресурсів [5]. Особливо складним стає цей процес для малих та середніх підприємств, які і є найбільш інноваційно та екологічно активними на сільськогосподарському ринку. Отже, необхідно проаналізувати джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні (таб.1).

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у 2010-2014 рр., млн. грн.

Джерело	Роки					Відхилення 2014 до 2010 рр.	
	2010	2011	2012	2013	2014	+/-	%
Власні кошти	4775	7586	7336	6973	6540	1765	137
Державний бюджет	87	149	224	25	344	257	396
Іноземні інвестиції	2411	57	995	1253	139	-2273	6
Інші джерела	772	6542	2926	1311	673	-99	87
Загальна сума витрат	8046	14334	11481	9563	7696	-350	96

Джерело: [4].

Варто зауважити, що за період 2010-2014 рр. основним джерелом фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств стали власні кошти підприємств, використання яких у даний період зросло на 257,1 млн. грн. Необхідно зазначити, що вітчизняні виробники активніше стали залучати кошти державного бюджету – 344,1 млн. грн. у 2014 р., що склало 395,5 % порівнюючи із 2010 р.. Це свідчить про зростання державної підтримки інноваційно активних виробників.

З метою отримання інформації щодо вагомості екологічних та соціальних ризиків сільськогосподарських підприємств - позичальників для вітчизняних кредиторів та оптимальних, на думку фахівців, розмірів, терміну та забезпеченості кредиту було розроблено відповідну анкету та проведено інтерв'ю експертів-представників системно важливих банків м. Житомир. За результатами дослідження

було визначено чинники, що впливають на прийняття рішень щодо кредитування сільськогосподарських підприємств-позичальників. Проаналізувавши думки експертів, визначено їх вагомість (табл.2).

Таблиця 2

Чинники, що впливають на прийняття рішень щодо кредитування

Чинники	Рейтинг	Частка в сукупності чинників	Ваговий коефіцієнт (W)
Забезпеченість кредиту	1	22,04	0,22
Термін кредитування	2	21,38	0,21
Сума позики	3	21,05	0,21
Наявність екологічного сертифікату	4	18,10	0,18
Екологічні ризики	5	17,43	0,17
Всього	-	100,00	1,00

Джерело: власні дослідження.

Результати аналізу думок експертів доводять, що екологічні та соціальні ризики підприємства - позичальника є не визначальними, але досить вагомими, що доводить зацікавленість кредиторів у співпраці з інноваційно активними, екологічно та соціально відповідальними виробниками. Слід зазначити, що екологічно сертифіковані підприємства, поряд із традиційними підприємствами, стають все більш інвестиційно-привабливими завдяки відповідності їх виробничих процесів сучасним міжнародним нормам та стандартам. Саме тому, екологічно сертифіковані сільськогосподарські підприємства мають отримати більшу інвестиційну підтримку та ширші можливості кредитування, ніж підприємства, що ведуть екстенсивне виробництво.

Основними мотивами, які спонукають сільськогосподарських виробників підвищувати корпоративну відповідальність, формуючи при цьому систему екологічно свідомого сертифікованого виробництва, можуть бути: розвиток персоналу підприємства; зростання продуктивності праці; покращення іміджу; додаткова реклама товарів та послуг; висвітлення діяльності підприємства в ЗМІ; додаткові можливості залучення інвестицій; податкові преференції; позбавлення торгівельних бар'єрів; пільгове землеведення; стійкий

розвиток підприємства в довгостроковій перспективі.

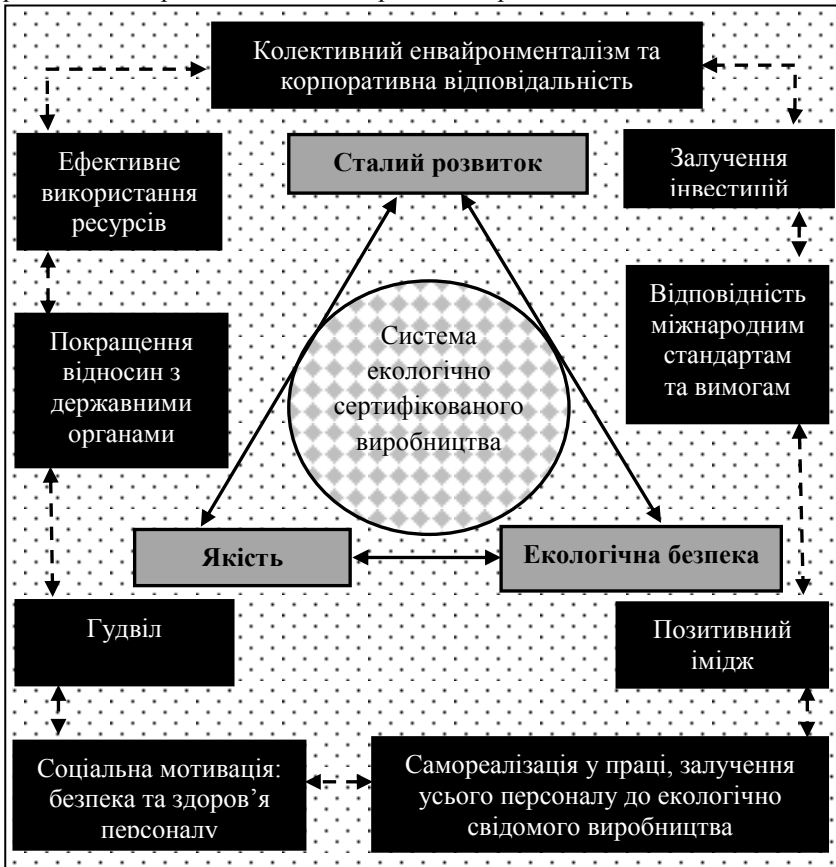

Рис. 1. Гештальт екологічно сертифікованого виробництва у контексті інноваційно активної діяльності підприємства
Джерело: власні дослідження.

Якщо в цілому розглядати екологічне інноваційно активне сільськогосподарське виробництво, то головним гештальтом повинна стати ефективно функціонуюча система екологічно сертифікованого виробництва, яка б забезпечувала виробника високим прибутком, працівника – високим рівнем доходів та соціальним забезпеченням, а споживача – якісною та екологічно безпечною продукцією. З позиції гештальт підходу систему екологічно сертифікованого виробництва необхідно розглядати як організаційно цілісний образ, властивості

якого не можуть бути здобуті з властивостей його частин. Поняття гештальту з позиції системи екологічно сертифікованого виробництва являє собою цілісну просторово-наочну форму образу системи сертифікованого виробництва, яка складається з певних компонентів, властивості яких неможна розглядати окремо, а лише у площині їх синергетичного ефекту (рис.1).

Системне використання переваг екологічно сертифікованого виробництва створить позитивний синергетичний ефект, а саме: забезпечить реалізацію екологічних вимог природоохоронного законодавства, що стосуються ведення господарської діяльності на території України; випуск екологічно чистої продукції широкого асортименту забезпечить продовольчу безпеку країни та задовольнить еволюційні екологічні потреби сучасних споживачів; екологічно сертифіковане виробництво забезпечить впровадження технологій, які містять екологічну складову, що в свою чергу сприятиме розвитку сільськогосподарського виробництва, створить нові робочі місця для сільського населення; дозволить підвищити гудвілл, збільшить випуск експортної конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції через гармонізацію нормативних вимог до якості сировини, продукції та виробничих процесів, засвідчене відповідним екологічним маркуванням.

Список літератури

1. Blackman A., Rivera J. The Evidence Base for Environmental and Socioeconomic Impacts of “Sustainable” Certification / Allen Blackman and Jorge Rivera // *Resources for the Future*, 10 (17), USA. 2010. – 34 p.
2. Chaikin O. V. Ecologically certified products promotion alternative methods / O. V. Chaikin // *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. – 2015. – Vol. 37. № 2. – 179 – 188 p.
3. Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success / Henry R. Neave // *Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)*, Vol. 36, No. 5, London, UK. 2012. – 561–570 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
5. Музика П. М. Мотиваційний механізм розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі України // *Економіка АПК: міжнародний науково-виробничий журнал*. – 2001. С.3 5.
6. Скрипчук П. М. Соціо-еколого-економічні засади природокористування: інновації, інвестиції та механізм реалізації / П.

М. Скрипчук, Н. І. Строченко, В. В. Рибак та ін. Монографія. – Рівне: НУВГП, 2014. – 454 с.

7. Ходаківський Є. І. Гештальти набутого лідерства в екологізації сільськогосподарського виробництва / Є. І. Ходаківський, С. В. Сокальський // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Полісся, 2015. – 63 67 с.

8. Савич А. В. Сучасний стан аграрного виробництва та передумови виникнення виробників екологічно чистої продукції / А. В. Савич // Наукові читання – 2014 : наук.-теорет. зб. / ЖНАЕУ. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – Т. 3. – С. 229–233.